

LIETUVOS NOTARŲ RŪMAI

Lietuvos Respublikos Vyriausybei
El. p. LRVkanceliarija@lrvt.lt

2020-07-01 Nr. S- 334
Į 2020-06-25 Nr. 20-9569

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai
El. p.: rastine@tm.lt

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMŲ PROJEKTŲ, SUSIJUSIŲ SU VALSTYBĖS ĮMONĖS REGISTRŲ CENTRO TVARKOMŲ REGISTRŲ OBJEKTŲ REGISTRAVIMO IR DUOMENŲ TEIKIMO ATLYGINIMO DYDŽIŲ NUSTATYMU

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. liepos 1 d. posėdyje numatyta svarstyti klausimą dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų projektų, susijusių su Valstybės įmonės Registrų centro tvarkomų registrų objektų registravimo ir duomenų teikimo atlyginimo dydžių nustatymu. Norime atkreipti dėmesį, kad svarstomi projektai suinteresuotoms institucijoms buvo pateikti derinti 2020 m. birželio 25 d. bei paprašyta pastabas ir pasiūlymus pateikti skubos tvarka per 5 darbo dienas, t. y. iki liepos 2 d. Projektų svarstymas, nesulaukus suinteresuotų institucijų nuomonės, neatitinka teisėkūros atvirumo ir skaidrumo principo (Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 4 punktas), reiškiančio, kad teisėkūra turi būti vieša, su bendraisiais interesais susiję teisėkūros sprendimai negali būti priimami visuomenei nežinant ir neturint galimybių dalyvauti, visuomenei ir interesų grupėms turi būti sudarytos sąlygos teikti pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo visose teisėkūros stadijose.

Išnagrinėję pateiktus derinti Vyriausybės nutarimų projektus, susijusius su Valstybės įmonės Registrų centro tvarkomų registrų objektų registravimo ir duomenų teikimo atlyginimo dydžių nustatymu, Lietuvos notarų rūmai teikia šias pastabas ir pasiūlymus.

1. Siūlome Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų projektuose įtvirtinti nuostatą, kad notari turi teisę neatlygintinai gauti visų kadastrų ir registrų duomenis, reikalingus notaro funkcijoms atlikti.

Notarai yra pagrindiniai daugelio VĮ Registrų centro tvarkomų registrų – Testamentų, Hipotekos, Nekilnojamojo turto, Vedybų sutarčių, Įgaliojimų - duomenų teikėjai. Notarai, patvirtinę atitinkamus sandorius, suveda visus registrų tvarkytojui reikalingus duomenis į jo informacines sistemas. Be to, notarai surenka iš asmenų atlyginimą už valstybės registrų tvarkytojo atliekamą objektų registravimą ir perduoda jį registrų tvarkytojui. Taigi, notarai, kurie patys pateikia esminę informaciją valstybės registrams, surenka ir perduoda lėšas iš klientų už registrų tvarkytojo darbus VĮ Registrų centro naudai, po to turi sumokėti už šios informacijos gavimą.

Vadovaujantis Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo 29 straipsnio 3 dalies 3 punktu, registro duomenys, registro informacija, registruoti pateikti dokumentai ir (arba) jų kopijos neatlygintinai teikiami mokesčių administravimo, *teisėtvarkos institucijoms* ir teismams teisės aktuose nustatytoms funkcijoms atlikti pagal prašymą ir (arba) sutartis. Pažymėtina, kad notaras yra valstybės įgaliotas asmuo (Notariato įstatymo 2 str. ir kt.), vykdamas valstybės deleguotas viešojo pobūdžio teisėsaugos funkcijas (žr. pavyzdžiui, *Autorių kolektyvas. Notariato teisė. Klaipėda: Druka., 2014, 1 skyrius; P. Kuonis, V. Nekrošius. Teisėsaugos institucijos. Vilnius: Justitia, 2000, p. 16*), užtikrinančias civilinių teisinių santykių dalyvių teises, o taip pat ir trečiųjų asmenų bei valstybės teisėtus interesus. Notariato teisėsaugos funkcija pasireiškia ne tik notarams tiesiogiai atliekant notarius veiksmus, tačiau ir teikiant duomenis kitoms teisėsaugos institucijoms, pavyzdžiui, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai. Vadovaujantis Lietuvos konstitucine jurisprudencija, moksline doktrina, per notarus valstybė vykdo savo viešąjį interesą užtikrinančias funkcijas. Todėl notariatas priskirtinas ne tik prie teisėsaugos, bet ir prie teisėtvarkos institucijų. Tačiau VĮ Registrų centrui laikantis kitos nuomonės dėl notariato statuso, ši nuostata praktikoje notarams nėra taikoma. Todėl jos įrašymas svarstomuose Vyriausybės nutarimų projektuose įtvirtintų teisinį aiškumą.

Pažymėtina, kad antstoliai, kurie kaip ir notariai pagal įstatymą yra valstybės įgalioti asmenys, kuriems valstybė yra pavedusi atlikti viešojo pobūdžio funkcijas, pagal galiojantį teisinį reglamentavimą šiuo metu turi teisę ir priėmus projektus turėtų teisę neatlygintinai gauti iš VĮ Registrų centro kadastrų ir registrų duomenis, reikalingus antstolio funkcijoms atlikti. Tuo tarpu notariai neturės teisės neatlygintinai gauti VĮ Registrų centro tvarkomų registrų duomenų savo funkcijoms atlikti. Tokiu atveju galėtų būti pažeidžiamas Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas.

Aiškindamas Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintą asmenų lygiateisiškumo principą Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo nutarimuose yra ne kartą konstatavęs, kad šio principo turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdamas teisingumą. Minėtas konstitucinis principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, neleidžia asmenų diskriminuoti ir teikti jiems privilegijų.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta siūlome ne tik neatsisakyti galiojančio Įgaliojimų registro nuostatų 86 punkto ir Testamentų registro nuostatų 80 punkto reguliavimo dėl Įgaliojimų ir Testamentų registrų duomenų teikimo notarams neatlygintinai elektroniniu būdu jų tiesioginėms funkcijoms atlikti, bet ir įtvirtinti bendrą nuostatą, kad notariai turi teisę neatlygintinai gauti visų kadastrų ir registrų duomenis, reikalingus notaro funkcijoms atlikti.

2. Pateiktuose projektuose iš esmės keičiamas teisinis VĮ Registrų centro tvarkomų registrų objektų registravimo ir duomenų teikimo atlyginimo dydžių nustatymo reguliavimas, todėl, vadovaujantis Teisėkūros pagrindų įstatymo 15 straipsniui, privalo būti atliekamas numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas:

2.1. Turi būti įvertintas projektų poveikis valstybės finansams, kadangi keičiami visi VĮ Registrų centro tvarkomų registrų objektų registravimo ir duomenų teikimo atlyginimo dydžiai. Be to, apmokestinamos iki tol neatlygintinai teiktos paslaugos. Pavyzdžiui, Neveiksnių ir ribotai veikusių asmenų registro objekto įregistravimas ar išregistravimas kainuos 7,87 Eur. Pažymėtina, kad dažniausiai šio registro duomenų teikėjai yra teismai, todėl valstybė turės rasti lėšų šioms išlaidoms padengti.

2.2. Turi būti įvertintas projektų poveikis socialinei aplinkai:

2.2.1. Nustatomi nauji atlyginimo už VĮ Registrų centro tvarkomų registrų objektų registravimą ir duomenų teikimą dydžiai neatitinka Septynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatos dėl pagalbos jaunuoms šeimoms įsigyti būstą. Pagal galiojančius VĮ Registrų centro atlyginimo dydžius jauni šeimai, registruojant nuosavybės teisę ir hipoteką pirmam būstui, atlyginimas už įregistravimą mažinamas 50 procentų, o naujuose atlyginimo dydžiuose jokios lengvatos nenumatytos. Pažymėtina, kad notariai pagal nuo 2020 m.

birželio 1 d. įsigaliojusius naujus notarų įkainius hipotekos sandorį jaunai šeimai įkeičiant pirmą būstą tvirtina iš viso neatlygintinai.

2.2.2. Nustatomi nauji atlyginimo dydžiai nėra socialiai orientuoti, dažnai jie naudingi turintiems didesnės vertės turtą. Pavyzdžiui, atsisakant atlyginimo dydžio už nuosavybės teisės į nekilnojamąjį daiktą įregistravimą nustatymo pagal turto vertę, nustatomas vieningas 17,19 Eur dydžio atlyginimas. Tokio dydžio atlyginimą mokės asmuo, nepriklausomai nuo to, ar jis įsigis 10 000 Eur, 50 000 Eur, 100 000 Eur ar 500 000 Eur vertės daiktą. Palyginus su galiojančiais įkainiais, asmeniui, perkančiam 50 000 Eur vertės butą, atlyginimo dydis liks panašus, asmeniui, perkančiam 100 000 Eur vertės butą, atpigs beveik dvigubai, asmeniui, perkančiam 500 000 Eur butą, atpigs beveik 10 kartų, o asmeniui, perkančiam 10 000 Eur vertės butą, pabrangs beveik 6 kartus.

Vienodo atlyginimo nustatymas už nuosavybės teisės į bet kokios vertės daiktą įregistravimą, ypač jautrus bus regionuose. Šalia žemės sklypo ir gyvenamojo namo paprastai Nekilnojamojo turto registre dar būna įregistruota bent keletas ūkinių pastatų, už nuosavybės teisės į kiekvieną iš jų įregistravimą (įskaitant lauko tualetus ir pan.) turės būti sumokamas 17,19 Eur dydžio atlyginimas. Šiuo metu fiziniai asmenys už nuosavybės teisės į statinius, kurių vertė iki 14 500 Eur, įregistravimą moka 2,90 Eur dydžio atlyginimą. Taigi, asmuo, įsigijęs ar paveldėjęs žemės sklypą su sodyba ir trimis ūkiniais pastatais, kurių bendra vertė 10 000 Eur, pagal siūlomus atlyginimo dydžius už nuosavybės teisės įregistravimą sumokėtų 85,95 Eur, o pagal galiojančius – maždaug tris kartus mažiau. Be to, atkreiptinas dėmesys, kad pagal galiojančius įkainius pirmosios ir antrosios eilės įpėdiniai registruojant paveldėtus statinius, butus ar patalpas, atlyginimas yra 75 procentais mažesnis už įprastai taikomą atlyginimo dydį, o naujuose atlyginimo dydžiuose įpėdiniai jokių lengvatų nenumatyta.

Atsisakoma socialiai orientuotų lengvatų nedarbingiems (iš dalies darbingiems), neįgaliesiems, specialiųjų poreikių turintiems senatvės pensijos amžiaus sulaukusiems asmenims, našlaičiams, tremtiniais, politiniams ar geto kaliniams, registruojant nedidelės vertės turtą.

Notarų rūmų prezidentas

Marius Stračkaitis